- संख्यात्मक आणि गुणात्मक युवाशक्ती हीच ग्रामोन्नतीची शाश्वती.
- शेतीकडे नाईलाज म्हणून नव्हे; तर सक्षम पर्याय म्हणून बघावे.
- ग्राहकाची बदलती मानसिकता ओळखून कृषी उत्पादने घेतली पाहिजेत.
- पारंपरिक कृषितंत्रापेक्षा प्रगत साधनांचा वापर आवश्यक ठरेल.
- दूध, दुग्धजन्य पदार्थ, मांसाहाराची वाढती मागणीही लक्षात घ्यावी.
- अनेक कृषिपूरक व्यवसायांचा विचार देखील प्रगतीची दिशा दाखवेल.

पूर्वा कृषिदूत

प्रबोधनातून परिवर्तन... मासिक

वर्ष १३ । अंक १२ । डिसेंबर २०२२ । नाशिक
पाने ६४ । मूल्य रु. ३५/-
(प्रत्येक महिन्याच्या ५ तारखेला नाशिक एच.ओ.मधून वितरित केला जातो.)

पिंपळगाव (ब.), ता. निफाड, जि. नाशिक येथील बसवंत मधमाशी उद्यानातील **'बिनिव्हर्स'** या मधमाशीच्या प्रतिकृतीचे अनावरण करताना राहुरीच्या महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ.श्री. प्रमोद रसाळ. समवेत (डावीकडून) श्री. महेश पाटील, श्री. सुहास कदम, सौ. माने, श्रीमती सुनीता धनगर, डॉ.श्री. महानंद माने, डॉ.श्री. बी.बी. पवार, श्री. संजय पवार, डॉ.श्री. भास्कर गायकवाड, श्री. ज्ञानेश्वर नाठे तसेच उपस्थित प्राचार्य- मुख्याध्यापक यांसह कर्मचारीवृंद.

(वृत्त : पृष्ठ क्र. ५५)

आदर्श गांव
सेवरगांव

(Miniature Village Model)

बसवंत गार्डन हे उत्तर महाराष्ट्रातील कृषीक्षेत्राशी संबंधित एक महत्त्वाचे केंद्र असून **'गांव समृद्ध तर देश समृद्ध'** ही खूप महत्त्वाची विचारधारा आम्ही या ठिकाणी मांडली आहे. खेड्यापाड्यांचा विकास झाला तरच भारताचा विकास होणार आहे.

यातील दुसरी विचारधारा म्हणजे **गांव तेव्हाच समृद्ध होईल जेव्हा ते जलसमृद्ध असेल.** तिसरी विचारधारा म्हणजे **गांव तेव्हाच समृद्ध होईल जेव्हा फळभाज्यांवर प्रक्रिया होईल.**

भरघोस उत्पादन आल्यानंतर जर शेतीमालावर प्रक्रिया केली तरच गांव समृद्ध होणार आहे. या विचारांचा प्रसार व प्रत्यक्ष कृती करण्यासाठी **बसवंत गार्डन** मध्ये कृषी क्षेत्रातील विविध संकल्पना स्वतंत्रपणे मांडल्या आहेत. यातील प्रत्येक संकल्पनेला स्वतंत्र अस्तित्व असून त्याची एकत्रित मांडणी म्हणजे ग्रामीण भागासाठी एक आदर्श मॉडेल आहे.

या प्रकल्पाला भेट दिल्यास स्वयंपूर्ण **'आदर्श गांव-सेवरगांव'**च्या प्रतिकृतीतून ग्रामीण भागातील आदर्श तशीच सर्वांगसुंदर जीवनपद्धती जाणून घेता येईल. तसेच उद्योग-व्यवसाय, प्रक्रिया उद्योग व मधमाशी पालनातून शाश्वत शेती आणि उद्योजकता विकास यासारख्या अनेक संकल्पनांविषयी माहिती एकाच ठिकाणी मिळू शकणार आहे. तरी या नाविन्यपूर्ण प्रकल्पाला आपण अवश्य भेट द्यावी आणि सुरू केलेल्या या उपक्रमाचा लाभ घ्यावा.

संपूर्ण कुटुंबासह व मित्रपरिवारासह अवश्य भेट द्या !

बसवंत गार्डन

आदर्श गांव
सेवरगांव

(Miniature Village Model)

अंतरवेली फाटा, मुखेड, ता. निफाड जि. नाशिक
श्री. अविनाश पवार - ९९२२५ ०९६६८

पूर्वा कृषिदूत
प्रबोधनातून परिवर्तन... मासिक
वर्ष १३ । अंक १२ । डिसेंबर २०२२ । नाशिक
पाने ६४ । मूल्य रु. ३५/-

अनुक्रम

■ **संपादकीय**
युवा पिढी आणि कृषी विकासाची भावी दिशा
डॉ. भास्कर गायकवाड । ४

■ **पारावरच्या गप्पा**
अन्नधान्य स्वावलंबनासाठी काय करता येईल?
(सौजन्य : 'पूर्वा कृषिदूत' परिवार) । ८

■ **नवी आशा ; नवी दिशा**
शेतीला पूरक व्यवसाय 'सोलर फार्मिंग'
(सौजन्य : 'पूर्वा कृषिदूत' परिवार) । ११

■ **रोगनियंत्रण**
बुरशीजन्य रोगांच्या व्यवस्थापनासाठी बोर्डो मिश्रणाचा वापर
डॉ. नारायण मुसमाडे । १५

■ **बीजमंत्र**
कांदा लागवडीसाठी सुधारित जातींची निवड
प्रा. संजय बडे । १८

■ **देखभाल**
वांग्यावरील शेंडा आणि फळे पोखरणाऱ्या अळीचा बंदोबस्त
राहुल साळवे । २०

■ **कीडनियंत्रण**
भेंडीवरील किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन
डॉ. अमोल वीरकर । २२

■ **संकीर्ण**
बुरशी : मूर्ती लहान पण कीर्ती महान!
हर्षवर्धन मारकड । २५

■ **विविधा**
भरड धान्यांपासून तयार करा मूल्यवर्धित पदार्थ
प्रा. परमेश्वरी पवार । २९

■ **पीकपाणी**
बीटरूटची लागवड
आशुतोष चिंचोळकर । ३३

■ **दुग्धप्रक्रिया**
दुधापासून क्रीम व तूप तयार करण्याची पद्धत
एन.एस. धाडगे । ३४

■ **पशुधन**
हिवाळ्यात दुधाळ जनावरांचे संगोपन असे करा
डॉ. स्मिता कोल्हे । ३६

■ **पशुसल्ला**
दुधाळ गायीची निवड आणि देखभाल
डॉ. गणेश काळुसे । ३८

■ **कुक्कुटपालन**
अंडी देणाऱ्या कोंबड्यांची लक्षणे आणि त्यांची जोपासना
डॉ. कल्याणी सरप । ४१

■ **मत्स्यपालन**
तलावातील मत्स्यपालनासाठी पाण्याच्या गुणवत्तेची मार्गदर्शक तत्त्वे
अमित जाधव । ४२

■ **निगराणी**
कपाशीवरील गुलाबी बोंडअळी आणि रोगांचे व्यवस्थापन
डॉ. उदय पवार । ४५

■ **हितगुज**
योग्य रीतीने घेतलेले शेवगा पीक ठरेल लाभदायी
प्रा. दर्शना मोरे । ४९

■ **फळप्रक्रिया**
संत्र्यापासून बनवा जॅम आणि जेली
गणेश गायकवाड । ५३

■ **उपक्रम**
शेतीकडे उद्योग म्हणून बघणे हाच समृद्धीचा मार्ग : डॉ. प्रमोद रसाळ
(सौजन्य : 'पूर्वा कृषिदूत' परिवार) । ५५

■ **आरोग्यसंपदा**
प्रकृतीला हितकारक काळे मिरे
(सौजन्य : 'पूर्वा कृषिदूत' परिवार) । ५८

■ **मधुवार्ता**
● मधमाशी पालनाचा प्राचीन आहे इतिहास!
● असं चालतं मधमाशीचं कामकाज...
(सौजन्य : 'पूर्वा कृषिदूत' परिवार) । ६०/६२